

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 9 juni 2011

Mål nr

T 6005-09

KLAGANDE

Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag (publ), 502010-9681
106 50 Stockholm

Ombud: Advokaterna PS och OK

MOTPART

Trafikverket
781 89 Borlänge

Ombud: Verksjuristerna JB och LD

SAKEN

Trafikskadeersättning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2009-11-25 i mål T 5728-08

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag ska ersätta Trafikverket för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen med 47 668 kr, varav 42 000 kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla Trafikverkets talan samt befria bolaget från skyldigheten att utge ersättning för Trafikverkets kostnader vid tingsrätten och i hovrätten. Länsförsäkringar har vidare yrkat att Trafikverket förpliktas att utge ersättning för bolagets rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten med där yrkade belopp.

Trafikverket har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

1. Den 21 november 2005 var en dragbil med tillkopplat tanksläp inblandad i en trafikolycka på en bro vid Heberg i Halland där E6 passerar över Västkustbanan och en annan väg. Olyckan medförde att tankinnehållet, ca 55 000 liter av en brandfarlig vätska, fattade eld och orsakade skador på bron och på en

parallell bro. Dragbilen och det tillkopplade tanksläpet var trafikförsäkrade hos Länsförsäkringar.

2. I målet har Vägverket, numera Trafikverket, yrkat att Länsförsäkringar ska utge trafikskadeersättning avseende kostnader för att reparera broarna. Länsförsäkringar har vitsordat att Trafikverket haft kostnader motsvarande yrkat belopp, 23 833 422 kr.

3. Broarna på E6 utgör en del av allmän väg. Staten genom Trafikverket är väghållare. Det är ostridigt att skadorna var av sådant slag att Trafikverket haft en skyldighet enligt 26 § väglagen (1971:948) att reparera skadorna.

4. En huvudtanke bakom trafikskadelagen (1975:1410) med det särskilda systemet för ersättning av uppkomna trafikskador är att de ekonomiska följderna i väsentlig utsträckning slutligt ska bäras av fordonsägarna (se prop. 1975/76:15 s. 82 ff. och NJA 1988 s. 396). Av 8 § trafikskadelagen framgår att trafikskadeersättning utgår för person- eller sakskada som uppkommer i följd av trafik här i landet med motordrivet fordon. För annan sakskada än skada på det motordrivna fordonet i trafik eller egendom som befordras med sådant fordon utgår enligt 11 § trafikskadeersättning från trafikförsäkringen för fordonet. Någon begränsning i rätten till ersättning för vissa skadelidande framgår inte av lagen.

5. Frågan är om den uppkomna sakskadan är ersättningsgill enligt trafikskadelagen eller om rätten till trafikskadeersättning, som Länsförsäkringar har gjort gällande, är utesluten på den grunden att Trafikverket hade en skyldighet att åtgärda skadan.

6. Högsta domstolen fann i rättsfallet NJA 1950 s. 610 att staten inte hade rätt till ersättning för skada i form av ersättning för släckningsarbete efter en

brand. Skälet härtill var att statens och kommunernas skyldighet att ansvara för brandsläckning var av sådan natur att kostnaden för dess fullgörande inte utan stöd i lag kunde återkrävas av den som vållat branden. I rättsfallet NJA 2001 s. 627 ansågs, med hänvisning till 1950 års avgörande, merkostnader som direkt kunde hänföras till och som orsakats av falskt larm, däribland utbetalad övertidsersättning till polispersonal och utlägg till polisens bombskyddsgrupp, inte vara ersättningsgilla utan särskilt lagstöd eftersom kostnaderna avsåg åtgärder som en myndighet är skyldig att utföra. Båda avgörandena avsåg sålunda grundläggande samhällseliga skyddsinsättningar där det allmänna har en skyldighet att tillhandahålla service till skydd för samhället och dess medlemmar och där det därför bedömdes lämpligt att låta det allmänna slutligt bära den kostnaden.

7. I rättsfallet NJA 2004 s. 566 uttalades att Högsta domstolen genom nysnämnda avgöranden som en allmän princip slagit fast att kostnader för åtgärder som myndigheter är skyldiga att utföra får anses vara av sådan natur att de inte är skadestandsgrundande utan särskilt lagstöd och att motivet för principen fick uppfattas vara att kostnader för vissa åtgärder inom ramen för offentligt finansierade skyddsinsättningar normalt ska bäras av det allmänna (se även NJA 2008 s. 100). I rättsfallet, som till skillnad från tidigare avgöranden avsåg trafikskadeersättning, hade drivmedel läckt ut på vägbanan. Vägverket var enligt 26 § väglagen skyldigt att utföra sanerings- och avstängningsarbete. Åtgärderna var nödvändiga av trafiksäkerhets- och miljöskäl. En väghållares skyldigheter att vidta åtgärderna ansågs vara av sådan natur att någon rätt till skadestånd för arbetskostnaderna inte kunde anses föreligga. I aktuellt hänseende ansågs det inte finnas anledning att göra skillnad beroende på om det allmännas anspråk avsåg skadestånd eller trafikskadeersättning, varför Vägverket inte befanns berättigat till trafikskadeersättning. På motsvarande sätt som i 1950 och 2001 års avgöranden bedömdes det allmänna ha en skyldighet att vidta skyddsåtgärder och därför vara den som skulle bära det

slutliga kostnadsansvaret i stället för att detta skulle övervältras på fordonsägarna.

8. Av avgörandena följer att kostnader som det allmänna har för vissa åtgärder inom ramen för offentligt finansierade samhällliga skyddsåtgärder normalt ska bäras av det allmänna. Det är inom denna ram, när fråga alltså är om skyddsåtgärder, som det ansetts vara en princip att det allmännas kostnader inte är ersättningsgrundande utan särskilt lagstöd när det förelegat en skyldighet för det allmänna att utföra de åtgärder som medfört kostnader.

9. Vaghållarens rätt till ersättning bör mot bakgrund av det anförda anses begränsad när vaghållaren vidtagit sådana skyddsåtgärder som principiellt åligger vaghållaren och som syftar till att mildra de direkta följderna av en trafikolycka eller till att förhindra nya olyckor på grund av den riskökning som trafikolyckan inneburit. Det kan till exempel vara fråga om att sanera vägbanan från drivmedel (jfr 2004 års avgörande), röja en trafikolycksplats från sådant som kan orsaka skada vid påkörning, stänga av en väg eller leda om trafiken eller placera ut tillfälliga vägmärken.

10. En vaghållares kostnader för att reparera eller ersätta skadad egendom som inte har uppkommit som en direkt följd av skyddsåtgärder som det allmänna varit skyldig att vidta bör dock normalt anses utgöra en sakskada som är ersättningsgill enligt vad som anges i 11 § trafikskadelagen. Vaghållaren bör därför i allmänhet vara berättigad till ersättning för kostnader för exempelvis reparation av skadad eller förstörd vägport, vägmärke, vajerräcke, lyktstolpe, trafikljusanläggning, vägbanan, refug, bro eller annan anordning som stadigvarande behövs för vägens bestånd, drift eller brukande (jfr Erland Strömbäck m.fl., Trafikskadelagen. Ersättning vid trafikskada, 7 uppl. 2009, s. 40 ff.).

11. Trafikverket har yrkat ersättning för kostnader för reparation av broarna och inte för de skyddsåtgärder som Trafikverket vidtog i anslutning till olyckan. Verket bör därför anses berättigat till trafikskadeersättning för den sakskada som uppkommit. Om beloppets storlek och yrkad ränta råder inte tvist. Hovrättens domslut ska följaktligen fastställas.

12. Vid denna utgång ska Länsförsäkringar ersätta Trafikverket för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen. Länsförsäkringar har vitsordat verkets kostnad som skälig i och för sig.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Leif Thorsson,
Gudmund Toijer, Lena Moore och Johnny Herre (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Olof Wetterqvist